

OTİZMDE TANI SONRASI YOL HARİTASI

Hiç Zaman Kaybetmeden Eğitim İçin MEB'e Başvurun!

Çocuğunuzsa otizm spektrum bozukluğu tanısı konulduktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) kurumlarında çocuğunuzun eğitiminin planlanması ve yürütülmesi için ayrı bir değerlendirme yapılması gerekir.

Bu değerlendirmeye başvurabilmenin koşulu özürlü sağlık kurulu raporu almaktan geçer.

Özürlü Sağlık Kurulu Raporu almak için ne yapmalısınız?

Özürlü Sağlık Kurulu Raporu almak için, Özürlü Sağlık Kurulu bulunan bir hastaneye başvurmalısınız. Özürlü Sağlık Kurulu Raporu almak için (a) sağlık kurullarından verilecek dilekçenin doldurulması, (b) kimlik fotokopisi ve (c) beş adet fotoğraf gerekmektedir. Özürlü Sağlık Kurulu; iç hastalıkları, genel cerrahi veya ortopedi, göz hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji veya ruh sağlığı uzmanlarından oluşur.

Otizm Eğitim Kiti içinde bulacağınız 'Kimlere Danışabilirim?' başlıklı kitapçığı incelediğinizde, ilgili hastanelerin listesi ve iletişim bilgilerine kolaylıkla ulaşabilirsiniz.

Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan çocuğunuz eğitim hizmetlerinden nasıl yararlanabilir?

Özürli Sağlık Kurulu Raporunuzu aldıktan sonra yapmanız gerekenler:

I."Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama" Yapılması

Çocuğun eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve eğitimin planlanması için Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından değerlendirme yapılır. Buna 'eğitsel değerlendirme ve tanılama' denir. Her ilde ve büyük ilçelerde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir RAM vardır. Bu amaçla aile, ikamet ettiği il ya da ilçeye hizmet veren RAM'a başvurmalıdır. RAM'da yürütülen çalışmalar sonucunda, çocuğunuzun hangi eğitim ortamına devam etmesinin uygun olacağına ilişkin olarak size RAM tarafından yönlendirmeye yönelik görüş belirtilir.

II.İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Eğitim Ortamına Yerleştirme

RAM'da çocuğunuz için hazırlanan rapor, ikamet ettiğiniz il ya da ilçenin milli eğitim müdürlüğü bünyesindeki özel eğitim hizmetleri kuruluna gönderilir. Bu kurul toplanarak, çocuğunuzun uygun eğitim ortamına yerleştirilmesi kararını alır.

Çocuğunuzun eğitim ortamına yerleştirilmesi sürecinin aşamaları ayrıntılı olarak şöyle açıklanmaktadır:

I. RAM Tarafından 'Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama' Yapılması

Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM) eğitsel değerlendirme ve tanılama için başvurun. Eğer çocuğunuza otizm spektrum bozukluğu tanısı konmuşsa; eğitsel değerlendirmesinin ve tanılmasının yapılması, eğitim ortamına yerleştirilmesi ve devletin sağlayacağı özel eğitim desteğinden yararlanması için ilinizdeki ya da ilçenizdeki RAM'a başvurmanız gerekir.

'Eğitsel değerlendirme ve tanılama' nedir?

'Eğitsel değerlendirme ve tanılama' sürecinde, çocuğun tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenir. Ayrıca, çocuğunuzun hangi ortamda eğitim görmesinin uygun olacağına ilişkin öneride bulunulur.

Çocuğunuzun eğitsel değerlendirme ve tanılması RAM'da oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından çeşitli testler ve çocuğunuzun özelliklerine uygun diğer ölçme araçlarıyla yapılır. Tanılamada çocuğun tıbbi değerlendirme raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim öyküsü, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik alanlardaki eğitim performansı, ihtiyaçları, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama eğitimin her tür ve kademesindeki geçişler ile bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak veli ya da okulun/kurumun isteği üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu kurul tarafından belirlenen çocuklar için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ve Eğitim Planı hazırlanır. Bu belgeler, özel eğitim kurumlarından eğitim ve destek eğitim hizmeti almak için gereklidir ve her yıl yenilenir.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunda kimler yer alır?

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, RAM müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında;

- a) RAM'daki Özel Eğitim Hizmetleri bölüm başkanı,
- b)Psikolojik ölçme araçlarını kullanabilen bir rehber öğretmen,
- c)Görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen,
- d)Gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmen,
- e)Bireyin velisi,
- f)Varsa, bir çocuk gelişimi ve eğitimcısından oluşur.

Bu süreçte aile olarak sizin görüşünüz çok önemlidir. Kurula çocuğunuz hakkında bilgi verebilir ve nerede eğitim almasını istediğinizi bildirebilirsiniz.

Özel Eğitim Değerlendirme Kuruluna gerektiğinde; eğitim programcısı, odyolog, psikolog, psikometrist, sosyal çalışmacı, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, uzman hekim gibi diğer meslek elemanlarından seçilecek birer kişi, çiraklık ve yaygın eğitime gidecekler için ilgili kurum temsilcisi, özel eğitim gerektiren bireyin çalıştığı kurumdaki işyeri temsilcisi de katılabilir.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca, bilgilerine başvurulmak üzere; özel eğitim alacak öğrencinin sınıf ve alan öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni, kayıtlı olduğu okulun veya kurumun müdürü, başvuru yapan kurum temsilcisi, özel eğitim hizmetleri kurul üyesi, üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyesi ve sivil toplum kuruluşu temsilcisi de çağrılabilir.

Siz velisi olarak çocuğunuzla ilgili görüşünüzü desteklemek için yukarıda belirtilen uzman ve eğitimcilerin kurula gelip görüş bildirmelerini kurula önerebilirsiniz.

Çocuğunuzun RAM tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılmasının yapılması için bir dilekçe yazmanız gerekir.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama için RAM'a verilecek dilekçe ile birlikte gereken evraklar şunlardır:

- a) Bireyin, velisinin ya da okul/kurum yönetiminin yazılı başvurusu,
- b) Okula/kuruma kayıtlı öğrenciler için bireysel gelişim raporu,
- c) Herhangi bir okula/kuruma kayıtlı olmayan bireyler için başvurduğu RAM'ın sorumluluk bölgesi içinde ikamet ettiğini gösteren belge,
- ç) İstenmesi durumunda tıbbi; tanılama ile ilgili sağlık kurulu raporu,
- d) Çocuğun 3 adet fotoğrafı,
- e) Çocuğun T.C. kimlik numaralı nüfus cüzdanı fotokopisi.

RAM bünyesindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, başvuru tarihinden itibaren 60 gün içinde çocuğunuz için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu'nu ve Eğitim Planını hazırlamakla yükümlüdür. 60 gün içinde cevap almadığınız takdirde itiraz edebilirsiniz (bakınız, İtirazlar ve İşleyiş). Bu belgeler doğrultusunda kurul ayrıca çocuğun hangi eğitim ortamında eğitim almasının uygun olduğuna ilişkin öneride de bulunur.

II. İl veya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Eğitim Ortamına Yerleştirme

RAM, hazırladığı Değerlendirme Kurulu Raporunu, ikamet ettiğiniz il ya da ilçenin Milli Eğitim Müdürlüğüne ulaştırır. İl ya da İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu, rapor ve plan doğrultusunda, çocuğunuzu en uygun resmi okula veya kuruma yerleştirir.

Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu'nda kimler yer alır?

Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu, ilgili İl ya da İlçe Milli Eğitim Müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında bir özel eğitim ya da kaynaştırma kurumu müdürü, bir rehber öğretmen ve gezerek özel eğitim hizmeti veren bir öğretmenden oluşur.

Gerektiğinde Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu'na öğrencinin velisi, RAM temsilcisi, öğrencinin yerleştirilmesi düşünülen kurumun temsilcisi gibi kişiler de katılabilir.

Otizimli çocuğunuzu en iyi siz tanıyorsunuz. Dolayısıyla, çocuğunuzun en uygun eğitimi alması için Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu'na mutlaka siz de katılın.

Öte yandan, otizmlı bir çocuğun bir okula kaydının yaptırılabilmesi için Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından yerleştirme kararı alınmasını beklemeye gerek yoktur. Çocuğunuzun kaydını size en yakın ilkokula yaptırabilirsiniz. Ancak, bu öğrenciler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul yönetimi gerekli resmi işlemleri başlatır. Çocuğunuzun kayıtlı olduğu okul veya kurum, yerleştirme kararına uygun ise çocuğunuz bulunduğu okul ya da kurumda öğrenimine devam eder. Farklı bir yerleştirme kararı olması halinde ise öğrencinin yerleştirme kararına uygun okula nakli konusunda gerekli işlemler yapılır.

Eğitim Ortamları

Ülkemizde 1997 yılında yapılan yasal düzenlemelere göre engelli çocuklar engelli olmayan akranlarıyla birlikte eğitim almalıdırlar. Kaynaştırma yoluyla eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.

Sizin de hedefiniz çocuğunuzun bir an önce kaynaştırma ortamında eğitim görmesine olanak sağlamak olmalıdır. Ancak, özel eğitim ihtiyacı olan her çocuk kaynaştırma ortamından yararlanamayabilir. Kaynaştırma için başta sosyal beceriler ve öz bakım becerileri olmak üzere çocuğun çeşitli alanlardaki becerilerinin gelişmiş olması gerekir. Aksi takdirde, bu çocukların, bu becerileri kazanıncaya kadar, benzer özelliklerdeki otizmli çocukların devam ettiği ayrı özel eğitim okullarında ya da özel eğitim sınıflarında eğitim görmeleri gerekir. Belli bir süre ayrı bir özel eğitim ortamında eğitim gören öğrenciler, gerekli becerileri kazanmaları durumunda, ilerleyen yıllardaki eğitimlerini kaynaştırma ortamlarında sürdürebilirler.

I. Kaynaştırma Eğitimi

Bilindiği üzere kaynaştırma yoluyla eğitimin amacı; özel eğitime ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri de verilerek yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlamaktır. Bu uygulamalar kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi, özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da sürdürebilirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılmaktadır.

Anayasamızın 42. maddesindeki '...Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır; hükmü uyarınca; Milli Eğitim Temel Kanununun 7. maddesinin 'Eğitim Hakkı' ile 8'inci maddesinin 'Fırsat ve İmkân Eşitliği' başlığı altında, 'Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.' hükmü yer almıştır.

İlköğretim ve Eğitim Kanununun 6. Maddesi'nde; özel eğitim gerektiren bireyler için okul ve sınıfların açılmalarının zorunlu olduğu belirtilmektedir. Aynı kanunun 52. maddesi ile de mülki amirleri, ilköğretim müfettişlerini ve zabıta teşkilatını zorunlu öğrenim çağındaki çocukların ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla yükümlü kılmış, veli yahut vasi veya aile başkanlarını ve okul idarelerini yardımla ve her türlü tedbiri almakla görevlendirmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle özel eğitim gerektiren bireylerin de zorunlu eğitimleri kesintisiz sekiz yıl olmuştur. Ayrıca, 5378 sayılı Kanun'un "Eğitim ve Öğretim" başlıklı 15. Maddesi'nde; "Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır" ifadesi yer almaktadır.

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile özel eğitim yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Daha önceden özel eğitim okulu ağırlıklı olan bu yapılanma çağdaş bir anlayış ile kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları esas alınarak düzenlenmiştir. Söz konusu kararnamenin "Kaynaştırma" başlıklı 12. Maddesi'nde; "Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür." hükmü yer almıştır.

Aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin "Okul Öncesi Eğitimi" başlıklı 7. Maddesi'nde "Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur. Bu eğitim özel eğitim okulları ile diğer okul öncesi eğitim kurumlarında verilir. Gelişim ve bireysel özellikleri dikkate alınarak, özel eğitim gerektiren çocukların okul öncesi eğitim süreleri uzatılabilir." hükmü yer almaktadır.

Söz konusu kararnamenin 24. Maddesi ile resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okulları ile yaygın eğitim kurumlarının; kendi çevrelerindeki özel eğitime ihtiyacı olan bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği gereği eğitim-öğretimlerini kaynaştırma yoluyla sürdürecektir öğrencilerin eğitim-öğretim haklarından en üst düzeyde yararlanmalarını ve eğitimlerini tamamlamalarını sağlamak amacıyla, okul/kurumlara yerleştirmelerinin yapılması, destek eğitim odalarının ve/veya özel eğitim sınıflarının açılması, bunların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve gerekli tüm tedbirlerin alınması Özel Eğitim Hizmetleri Kurullarının sorumluluğunda bulunmaktadır.

Bu kapsamda konu ile ilgili olarak anayasamızın, ilgili kanun ve yönetmelik esaslarına göre okul ve kurumlarda uygun tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Ülkemizde özel eğitim gerektiren çocuklar için zorunlu eğitim okul öncesi dönemden başlar ve ortaöğretim süresini kapsar.

Özel eğitim gerektiren çocuğunuz okuldaki zamanının tümünü yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta geçirebileceği gibi (tam zamanlı kaynaştırma), okuldaki zamanının bir bölümünü özel eğitim sınıfında da geçirebilir (yarı zamanlı kaynaştırma). Çocuğunuzun tam zamanlı olarak mı yoksa yarı zamanlı olarak mı eğitim almasının daha uygun olacağına, çocuğunuzun eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre ilgili kurullar ve aile tarafından karar verilir.

Çocuğunuzun takip ettiğı program temel alınarak eğitim performansı ve ihtiyaçları doğrultusunda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanır. BEP hazırlanması için çocuğunuzun devam ettiğı okul ya da kurumda BEP geliştirme birimi oluşturulur. BEP geliştirme birimi, okul/kurum müdürü veya görevlendireceğı bir müdür yardımcısının başkanlığında;

- a)Gezerek özel eğitim görevi olan bir öğretmen (varsa)
- b)Bir rehber öğretmen,
- c)Bir eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen,
- d)Öğrencinin sınıf öğretmeni,
- e)Öğrencinin dersini okutan ilgili alan öğretmenleri,
- f)Öğrencinin velisi,
- g)Öğrenciden (katılabilecek özelliklerdeyse) oluşur.

BEP geliştirme birimine, gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere RAM'daki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulundan bir üyenin katılımı da sağlanır. BEP geliştirme biriminin çalışma esasları okul/kurum yönetimince belirlenir.

Kaynaştırma eğitim uygulamaları yürütölen sınıflara devam eden özel eğitim öğrencilerine ve bu öğrencilerin öğretmenlerine gerekli destek hizmetler devlet tarafından sağlanmalıdır. Destek hizmetler, özel eğitim öğrencilerinin kaynaştırma ortamlarına uyum sağlamalarına ya da ders programlarında gerekli uyarlamaların yapılmasına yönelik hizmetlerdir.

Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun fiziksel, sosyal ve psikolojik ortam düzenlemeleri yapılır. Bu okul ve kurumlarda öğrenciye verilen eğitim hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereçler, eğitim materyalleri, öğretim yöntemleri ve öğrenci başarısını değerlendirme yöntemleri kullanılır; ayrıca, destek eğitim odası açılır.

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları yapılan okul ve kurumlardaki personel, diğer öğrenciler ve onların aileleri; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin özellikleri hakkında RAM ve okuldaki BEP geliştirme birimindeki ilgili kişiler tarafından bilgilendirilir. Okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak öğrencilerin bir sınıfa en fazla iki öğrenci olacak şekilde eşit olarak dağılımı sağlanır.

Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin destek eğitim hizmeti almaları için gerekli düzenlemeler okul tarafından yapılır. Bu doğrultuda destek eğitim hizmetleri, sınıf içi yardım şeklinde olabileceği gibi, destek eğitim odalarında da verilebilir.

Kaynaştırmaya yoluyla eğitimlerine devam eden çocuğunuz devam ettiği okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre değerlendirilir. Ancak, değerlendirmelerde çocuğunuzun BEP'i dikkate alınır.

Çocuğunuzun başarısının değerlendirilmesinde kullanılacak yöntem, teknik, ölçme araçları ve değerlendirme süresi, değerlendirme zamanı, değerlendirme aralıkları, değerlendirmeden sorumlu kişiler ve değerlendirmenin yapılacağı ortam, BEP geliştirme biriminin görüş ve önerileri doğrultusunda belirlenir.

Kaynaştırma eğitimine başlayacak çocuğunuzun eğitimcilerine ve sınıf ortamının düzenlenmesine yönelik önerilerin yer aldığı 'Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları' genelgesinde yer alan metni çocuğunuzun öğretmeniyle paylaşmanız faydalı olacaktır.

II. Özel Eğitim Sınıfı

Özel eğitim sınıfları, resmi ve özel okulların bünyesinde özel eğitim gerektiren öğrenciler için açılan sınıflardır. Hangi okullarda hangi engel gruplarına yönelik özel eğitim sınıfları açılacağına ilişkin karar Milli Eğitim Bakanlığı müdürlüklerince verilir. Otizmli çocuklar için açılan özel eğitim sınıflarında sınıf mevcudu en fazla 4 öğrencidir. Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere, takip ettikleri özel eğitim programını uygulayan özel eğitim okul veya kurumlarındaki programı tamamlayan öğrencilere verilen belge

verilir.

Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere devam ettiği ilköğretim programını takip ediyorsa ilköğretim diploması verilir. Devam ettiği ilköğretim programından farklı eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilere Özel Eğitim Uygulama Merkezi diploması verilir.

Destek Eğitim Odası nedir?

Destek eğitim odasında kaynaştırma yoluyla eğitimine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri alabilmesine yönelik düzenlenmiş ortamlardır. Destek eğitim odalarında öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre görme, işitme, zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri öncelikli olmak üzere, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, sınıf öğretmenleri ve alan öğretmenleri görev alır.

Destek eğitim odasında öğrenciye sunulan eğitim hizmetleri, öğrencilerin akademik performansı, becerileri, bireysel özellikleri dikkate alınarak hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'nda (BEP) belirlenen hedefler doğrultusunda

yapılmalıdır. Grup eğitimi veya bire bir olarak sunulan bu eğitim hizmetleri okul veya kurumun ders saatleri içinde yapılmalıdır. Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı ders saati, haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanmalıdır. Destek eğitim odasında grup eğitimi alması uygun görülen öğrencilere yönelik oluşturulan gruptaki öğrenci sayısı 6 kişiyi geçmemelidir.

Destek eğitim odasından eğitim hizmeti alınmasına karar verilen öğrencilerin BEP'i temel alınarak, devam ettiği sınıfta öğretime katılımının sağlanması için haftalık zaman çizelgesi hazırlanarak ve bu öğrencilerin eğitim hizmetinden ne ölçüde yararlandığı izlenmelidir.

Destek eğitim odası düzenlenirken aşağıda yer alan hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Oda öğrencinin güvenli ve rahatça hareket edebileceği şekilde düzenlenmelidir.
- Isı, havalandırma, ışık düzeni, ses yalıtımı ve ortam düzenlemesi konularında etkili bir eğitim ortamı oluşturulması açısından dikkat edilmelidir.
- Destek eğitim odası lavabo vb. gürültünün yoğun olduğu mekânlardan uzak olmalıdır.

- Odada birebir eğitim için ayrılan kısmın 2x2 metrekarelik bir alandan az olmamasına dikkat edilmelidir. Ancak, ortopedik yetersizliği olan öğrenciler için masa ve öğrencinin oturacağı sıra alanı daha geniş tutulmalıdır.
- Oda içinde yer alan tahta ve masa gibi eşyaların, öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerine uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Odada kullanılacak eğitim araç ve gereçleri öğrencinin yaşına, performansına ve yetersizliğin türüne göre çeşitlendirilmelidir. Örneğin: çalışma kağıtları, dil kartları, üzerinde harflerin bulunduğu kartlar, hikâye anlatan resimli kartlar, üç boyutlu görsel malzemeler, hikâye kitapları, sesli hikâye kitapları, eğitim yazılımları vb.
- Öğrencilere iletişimde olumsuz ifadelerden (hayır, yapma, dokunma gibi) mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.
- Bir öğrencinin performansını akranlarıyla kıyaslamak yerine, bireysel gelişimi dikkate alarak değerlendirin.
  - Öğrenciler yüksek ses ve gürültüden rahatsız olabileceği için sınıf içindeki gürültü mümkün olduğu kadar azaltılmalıdır.
- Öğrencilere öğretilecek becerilerin basitten karmaşığa doğru sıra izlemesine dikkat edilmelidir.

- Kullanılan cümlelerin basit ve kısa olmasına dikkat edilerek jest ve mimiklerle daha dikkat çekici hale getirilmelidir.
- Yönerge ve soruların öğrencinin özelliği dikkate alarak kısa olmasına özen gösterilmelidir.
- Sözel anlatımlar görsel öğelerle desteklenmelidir.

Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma yoluyla eğitimi sürecinde öğretmenlere yönelik öneriler:

- Okula yeni başlayan öğrencinize sınıf ve okul ortamını tanıtırın.
- Sınıftaki diğer öğrencilere otizmi olan öğrencinize ilişkin bilgi verin, onun farklı davranışlarına verilecek tepkiye ilişkin ortak bir strateji belirleyin.
- Öğrencinizi sınıfın ön tarafında oturtun ve sınıf içinde yakınında oturan öğrencilerin, uygun model olabilecek kişiler olmasına dikkat edin.
- Çocuğun bir okul günündeki rutinini belirleyin ve gerektiğinde yazılı ve görsel olarak hazırlayarak kendisine verin.

- Sınıf kurallarını belirleyin, sınıf kurallarını tek tek öğretin ve kuralların yazılı/görsel olarak yer aldığı bir pano hazırlayın.
- Otizmli çocukların bazı özel becerileri (erken okuma-yazma, zihinden matematik işlemlerini yapma vb.) olabilmektedir. Akran kabulünü sağlamak için öğrencinin bu özelliklerini ön plana çıkarın.
- Öğrencinizin özelliğini dikkate alarak göz kontağı kurma, sınıfta uygun oturma, basit yönergelere uyma gibi becerilerin öğretimine öncelik verin.
- Sınıf içinde öğrencinizin performansına uygun sorumluluklar verin.
- Öğrencinizin olumlu davranışlarını ödüllendirin, uygun olmayan davranışlarını arkadaşlarına ve kendisine zarar verecek düzeyde olmadığı sürece görmezden gelin.
- Sosyal etkileşimin artırılması amacıyla, öğrencinizin sınıf arkadaşlarıyla uyum sağlaması için etkinlik planlayın ve bu etkinliklere katılımı sağlayın.
- Öğrenciyi okulun kantini, mahalledeki market gibi yerlere götürerek sınıf dışındaki çevre ile ilişki içinde olmasını sağlayın.
- Öğrencinin tekrarlayıcı veya saldırgan davranışlarını azaltmaya yönelik özel eğitim yöntemlerinden davranışçı eğitim tekniklerini kullanın.
- Gerektiğinde öğrencinin bir yakınının sınıf dışında beklemesi gibi düzenlemelerle, okula uyumunu sağlayın.

- Otizmli öğrencilerin küçük grup çalışmaları sırasında ya da serbest etkinliklerde sınıf arkadaşlarıyla birlikte oynamasını destekleyin.
  - Öğrencinizin nesnelere dokunma, nesneyi elinden bırakmama gibi takıntılı davranışlarını azaltmak için bu nesnelere bir kutuya koyarak dersin sonunda ya da günün sonunda alabilmesine yönelik düzenlemeler yapın.
- Okul ve aile işbirliğini sağlamak ve öğrencinizi düzenli olarak izlemek amacıyla günlük ve haftalık davranış bildirim kartları hazırlayın.
- Öğrencinizi kendi içinde gösterdiği gelişme ile değerlendirin ve öğrencinizin yapamadıklarına değil, yapabildiklerine yoğunlaşın.
  - Öğrencinizin başarılarını anında ödüllendirin.
- Öğrencinizin okula uyumda yaşadığı güçlüklerin üstesinden gelmesi için okul rehber öğretmeni ve aile ile iş birliği yaparak alınacak önlemleri belirleyin.

3. Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların öncelikle kaynaştırma yoluyla akranlarıyla birlikte eğitim almaları önerilmekle birlikte sosyal ve özbakım becerilerini kazanamamış olanlar kaynaştırma yoluyla eğitimden yeterince yararlanamayabilmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığınca her tür ve kademedeki örgün ve yaygın özel eğitim okulları ve kurumları açılır. Bu okulların ilk 4 yılı ilköğretim (1.-4. sınıflar), ikinci dört yılı ortaokul (5.-8. sınıflar) olarak adlandırılır. Bu bireyler için açılan okul ve kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

- Bu merkezlerde öğrencilerin özbakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır. Bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.
- Bu merkezlerde; tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Bu kapsamdaki öğrenciler grup eğitimine katılmazlar. Bu öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından belirlenir.
- Otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için açılan sınıfların mevcudu en fazla 4 öğrenciden oluşur.
- Bu merkezlerde 1.-4. ve 5.-8. sınıflarda dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak özel yetenek gerektiren dersler ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

•Bu okullardan 4. sınıftan mezun olan öğrencilere Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okulu) Öğrenim Belgesi (I. Kademe) ve 8. Sınıftan mezun olan öğrencilere Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okulu) Öğrenim Belgesi (II. Kademe) verilir.

4. Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi ve Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi

İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 23 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel, özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu) açılır. Bu merkezlerde eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

- Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde (okullarında) akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP' lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.
- Personel ve eğitim ortamının uygun olması durumunda farklı yetersizlikleri olan bireyler için özel eğitim sınıfları açılır.
- Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur.
- Merkezlerde (okullarda) dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak, özel yetenek gerektiren dersler ve meslek dersleri ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.
- Programın süresi dört yıldır. Programın birinci sınıfında bireylere akademik bilgi ve beceriler ile uygulamalı iş eğitimi yoluyla atölyelerde gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise akademik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı dersler ile uygulamalı atölye dersleri verilir.
- İş yerine yerleştirilen bireyler kültür ve meslek derslerini haftada bir gün okulda, uygulamalı beceri eğitimini ise dört gün iş yerlerinde eğitim görürler. İş yerine yerleştirilemeyen bireyler ise okulda eğitimlerine devam ederler.
- İzleme ve yöneltme kurulu tarafından belirlenen bireyler, birinci sınıfın sonunda bir iş yerine yerleştirilirler. Ancak kurul, uygun olan bireyler için birinci sınıftan itibaren de iş yerine yerleştirme kararı alabilir.
- Bireylerin iş yerine yerleştirilmesi kararı bir aylık deneme süreci

sonucunda kesinleşir.

- Dönem sonlarında bireylere karne verilir. Programı tamamlayan bireylere Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) Öğrenim Belgesi verilir. Bu belge yükseköğretime devam etme hakkı sağlamaz, ancak bireylerin herhangi bir işte istihdam edilmesi durumunda ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara tanınan özlük haklarından yararlanmalarını sağlar.
- Özel eğitim mesleki eğitim merkezini (okulunu) tamamlayamayan bireyler, yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirilirler